

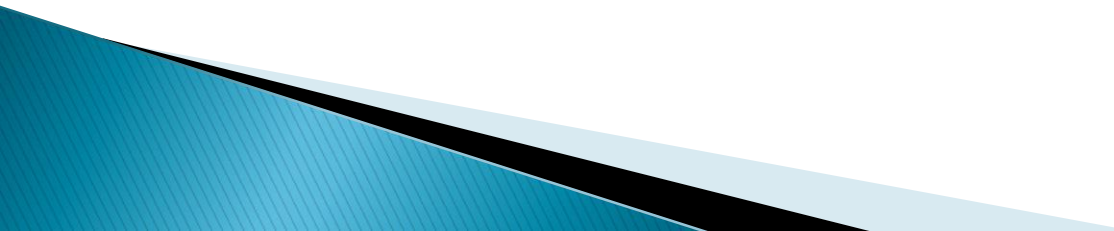
Wilsonbekwaamheid, autonomie van cliënten en vertegenwoordigers

Sterrenberg Abrona
27 november 2017
Mr. Kees Blankman

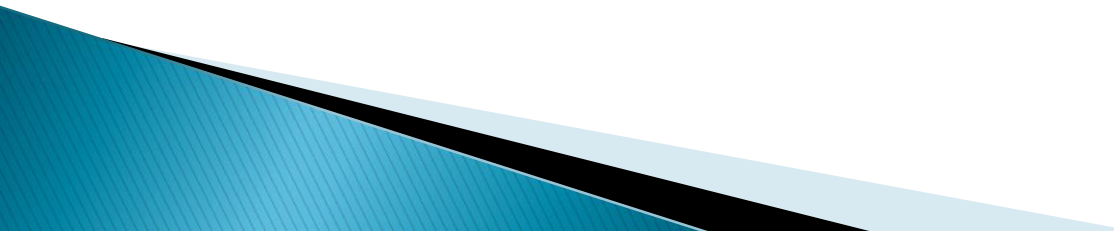

vrije Universiteit amsterdam

Indeling van de cursus

- ▶ Handlingsbekwaamheid ↔ wilsbekwaamheid, twee verschillende juridische begrippen
  - ▶ Wils(on)bekwaamheid in het recht (o.a. Wgbo)
  - ▶ Vaststellen wils(on)bekwaamheid
  - ▶ Vertegenwoordigers van minderjarigen en van meerderjarigen
  - ▶ Wanneer kan de zorg worden beëindigd?
-

Twee vormen van onbekwaamheid handelingsonbekwaamheid of onbevoegdheid

- ▶ Handelingsonbekwaamheid is een **niet mogen** (minderjarigen, art. 1:234, en meerderjarigen die onder curatele staan, art. 1:381 en 382 BW)
  - ▶ Ook de onbevoegdheid die van rechtswege (automatisch) ontstaat als de rechter een bewind of mentorschap over een cliënt instelt, is een vorm van niet mogen; hij mag nu minder
-

De 2e vorm van onbekwaamheid: wilsonbekwaamheid

- ▶ Wilsonbekwaamheid is een **niet kunnen**, de gevolgen niet overzien, niet snappen; in de wet (gezondheidsrecht) vaak als ‘niet in staat tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake’
- ▶ In algemene regeling over rechtshandelingen: een rechtshandeling (bv. zorgovereenkomst of zorgplan) komt niet tot stand of kan ongedaan kan worden gemaakt, als er onder invloed van een geestelijke stoornis is gehandeld (dat is wrsch. als er nadeel is) of als de stoornis van de geestvermogens een redelijke waardering van de belangen belette. Vgl. eis bij huwen

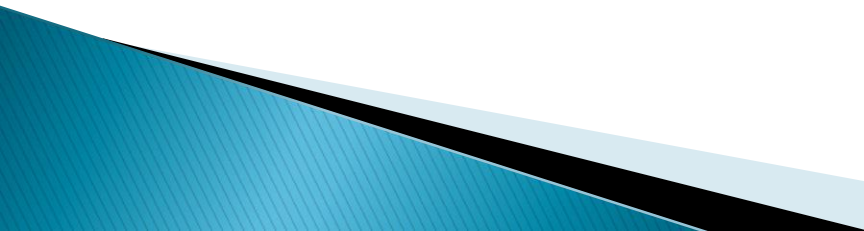
Drie beschermingsmaatregelen voor meerderjarigen; algemeen

- ▶ Beschermingsbewind (Titel 19 boek 1 BW) betreft de vermogensrechtelijke belangen
- ▶ Mentorschap (Titel 20) handelt over de niet-vermogensrechtelijke belangen (verzorging, verpleging, behandeling en begeleiding)
- ▶ Curatele (Titel 16) beschermt alle belangen van de meerderjarige
- ▶ Globaal geldt: mentorschap = halve curatele; bewind $\neq$ halve curatele, want een curatele biedt een betere bescherming van het vermogen dan een beschermingsbewind

Wilsbekwaamheid en zorgsituaties

- ▶ Curatele leidt tot handelingsonbekwaamheid en mentorschap leidt tot onbevoegdheid van de meerderjarige om zelf te mogen beslissen, maar hierop bestaan uitzonderingen, bijv. als de curator of mentor toestemming geeft
- ▶ Een belangrijke uitzondering is in zorgwetten als de Wgbo en de Wet Bopz te vinden; de meerderjarige mag zelf beslissen zolang hij ter zake wilsbekwaam is, ook al is hij formeel handelingsonbekwaam of onbevoegd

Meer aandacht voor wilsbekwaamheid; bescherming steeds meer op maat

- ▶ Vanouds nadruk op bescherming; curatele met rigide alles of niets karakter;
  - ▶ Invoering beschermingsbewind (sept. 1982) en mentorschap (jan. 1995); onbevoegdheid
  - ▶ Levenstestament alternatief voor cbm (leidt niet tot handelingsonbekwaamheid of bevoegdheid)
  - ▶ VN Verdrag inzake rechten van mensen met een handicap van kracht vanaf 14 juli 2016; art. 12 benadrukt honoreren eigen wensen en zo min mogelijk/ niet beperken van 'legal capacity'
-

Wils(on)bekwaamheid

- ▶ Juridisch getint, maar geen juridische term
- ▶ Het is geen eigenschap zoals bloeddruk
- ▶ ‘Snapvermogen’ of oordeelsvaardigheid; ziet niet op de uitkomst maar op het denkproces
- ▶ Volgt **niet** uit het hebben van een handicap of het nemen van een nadelige beslissing

- ▶ Verband met autonomie / zelfbeschikking
- ▶ Hogere eisen te stellen aan wilsbekwaamheid naar mate de gevolgen ingrijpender zijn

Vaststellen wils(on)bekwaamheid

Criteria zijn:

- ▶ In staat zijn de wil te uiten
- ▶ Informatie begrijpen
- ▶ Keuze (redelijk) kunnen beargumenteren
- ▶ Gevolgen kunnen overzien
- ▶ 'Authentieke' keuze

Wilsonbekwaamheid $\neq$ vaardigheid tot opvoeden of uitoefenen ouderlijk gezag

Wilsonbekwaamheid $\neq$ grond voor curatele, beschermingsbewind of mentorschap

Wie beoordeelt wilsbekwaamheid?

- ▶ Ambtenaar Burgerlijke Stand
  - ▶ Hulpverlener ev. met behulp van Handreiking beoordeling wilsbekwaamheid
  - ▶ Vertegenwoordiger v.d. wilsonbekwame
  - ▶ Rechter (niet bij ontoerekeningsvatbaarheid, uitspreken curatele, bewind of mentorschap of bij (BOPZ)machtiging gedwongen opname)
  - ▶ Notaris ev. met behulp van Stappenplan
-

Vertegenwoordigers

- ▶ Ouders en voogden bij minderjarigen
- ▶ Curatoren, mentoren of bewindvoerders
- ▶ Gevolmachtigden (bijv. in levenstestament)
- ▶ Bij wilsonbekwaamheid van een meerderjarige is, als het gaat om zorgbeslissingen, de partner of een v.d. ouders, kinderen, broers of zussen bevoegd te vertegenwoordigen
- ▶ Bij ruzie in de familie of ontbreken van familie verzoek om instelling mentorschap
- ▶ Bij fin. mishandeling verzoek om bewind

Rangorde van vertegenwoordigers bij wilsonbekwame meerderjarigen

- ▶ Er zijn vier niveaus:
  - Mentor of curator (door rechter benoemd)
  - Gevolmachtigde (door meerderjarige benoemd)
  - Partner (gehuwd of niet; onbenoemd)
  - Een van de ouders, kinderen, broers of zussen (ook later grootouders en kleinkk)

Mentor of curator schakelt familie uit; deze heeft geen recht op info of meebeslissen

Beëindigen zorg; strafbare feiten

- ▶ Tenzij bij gedwongen zorg in het kader van de Wet Bopz of bij Gesloten Jeugdhulp, heeft de cliënt c.q. zijn vertegenwoordiger bij het aangaan v.d. zorgovereenkomst het recht om op elk moment de overeenkomst op te zeggen
- ▶ De zorgaanbieder mag de overeenkomst alleen bij gewichtige redenen beëindigen; dit is bij hoog professionele zorg minder makkelijk
- ▶ Bij agressie o.a. naar hulpverleners of – ernstige – strafbare feiten aangifte doen bij de politie
- ▶ Samenwerken met gezinsvoogd of mentor

Juridisch kader bij zorg aan minderjarigen

- ▶ Minderjarigheid formeel tot 18 jaar, maar in de zorg meestal tot 16 jaar
- ▶ Ouders of voogd vertegenwoordigen kind tot 12 jaar; als kind 12 – 16 jaar moeten zowel kind als ouders toestemming geven (tenzij ...)
- ▶ Van toepassing Wgbo als basis zorgwet; of de Wet Bopz (jeugdpsychiatrie en vg en pg; deze wet gaat over onvrijwillige opname in een Bopz instelling en zorg daarna) of de Jeugdwet (deze wet kent Gesloten Jeugdhulp)

Welke vraag is leidend bij de afweging wel of niet optreden

- ▶ Wat u denkt dat in het belang van de cliënt is
  - ▶ Wat – andere – familieleden denken dat in het belang van de cliënt is
  - ▶ Wat professionals zeggen dat in het belang van de cliënt is
  - ▶ Wat leidt tot harmonie in familie / consensus
  - ▶ Wat u zou willen als uzelf in de situatie van de cliënt verkeerde
  - ▶ Wat u denkt dat de cliënt zou willen
-

Wat helpt om te achterhalen wat 'wilsonbekwame' cliënt zou willen?

- ▶ Gesprekken met de cliënt voordat hij wilsonbekwaam werd
  - ▶ Huidige gesprekken met de wilsonbekwame
  - ▶ Schriftelijke verklaringen door de cliënt opgesteld toen hij wilsbekwaam was
  - ▶ Wat u weet over de waarden en voorkeuren van de cliënt
  - ▶ Wat anderen u hebben verteld over de waarden en voorkeuren van de cliënt
-